

SKLADBY VERŠOVANÉ

Básnictví po Lipanech zúžilo své pole po té stránce, že ztratilo úlohu přímo podporovat revoluční boje, ale neztratilo proto souvislost s básnictvím bojovného husitství. I za změněné situace polipanské a poděbradské doby trvá zájem o lidový zpěv a nadále se pěstují skladby časové a historické. Po stránce jazykové se užívá i nyní paralelně latiny a češtiny a také funkční rozvrstvení obou jazyků zůstává v podstatě stejné jako v době revolučních bojů. Obdobně zůstává nezměněn tradiční vztah mezi skladbami zpěvními a recitačními (mluvními) co do jejich zaměření a obsahu.

Původní tvořivost se soustřeďuje na píseň rázu politického a publicistického. O oblibě písní doprovázejících významné události výmluvně svědčí např. Pavel Židek, který ve Správozně žádá zákaz „písní rúhavých o papeži, biskupích, o páních, neb to jedovatě ponúká k nepokoji“. Židkovo svědectví naznačuje, že literatura nepřestávala být významnou silou v politickém a sociálním zápase. Bohatství časové písně bylo nepochybně veliké, ale většinou se skladby nedochovaly, protože obyčejně mizely spolu s pamětí na událost, která podnítila jejich vznik. Pro jejich vztah k tradici starší časové písně je charakteristické užívání pětiveršové sloky, kterou vypěstovala husitská doba jako typickou formu časové poezie. Tuto strofu podržuje časová píseň i v následujícím 16. století.

Publicistický zájem pronikal též do písní historických, které se s časovou písní často prolínaly. Naproti tomu se zdá, že duchovní píseň po velikém rozkvětu v době revolučního hnutí ztrácela nyní svou průbojnost. Patrně se již nepocítovala naléhavá potřeba nových skladeb, protože bylo možno vystačit se starší zásobou. V době uklidnění po husitských válkách znova rostl i zájem o světskou lyriku, ale i ten se nasycoval skladbami staršími, již z doby předhusitské.

V oblasti mluvního básnictví (pokud můžeme soudit podle dochovaných rukopisů) těšily se největší oblibě skladby historického obsahu. I v nich se výrazně uplatňovala hlediska politická, zejména vlastenecká tendence.

Za uklidnění po válečných letech se znovu objevil i zájem o zábavné veršované skladby, nebyl však popudem k skládání nových básní, nýbrž spíš k opisování starších památek, vzniklých již v době předhusitské. Tak máme z druhé poloviny 15. století rukopisně zachovanu vlastně většinu veršované produkce vzniklé již ve 14. století. Např. ve sborníku hraběte Baworowského z r. 1472 máme dochovány některé skladby rytířské (Vévoda Arnošt, Tandariáš a Floribella, Děťich Berúnský) nebo ve sborníku Jana Pinvičky z let 1459-1469 kromě jiných skladeb Dali milovu kroniku, Novou radu a Podkoního a žáka. Zvláště charakteristické jsou pro literární život v druhé polovině 15. století sborníky Oldřicha Kříže z Telče (asi 1405-1504), které obsahují mimo jiné i mnoho světské lyriky. Sborníků je 26, takže lze již mluvit o soustavném sběratelství rozmanité starší i soudobé literární produkce.